

spravil pod posteljo, ali si jih je tudi nateknil na ježice, ali jih je v gobčku privlekel pódno.

Predno smo ga dobili, imeli smo v kuhinji tiste nadležne črne ponočnjake in nismo jih mogli pregnati. Jež pa jim je bil kos; toda dela je imel dovòlj in lovil je ponoči, kolikor je mogel. Seveda trajalo je dlje časa, predno je dokončal svoje delo. Tačas pa se je prav udomačil; tudi podnevi se ni prikrival, temveč prišel je često sam k človeku in se je dal ujeti. Bil je v naročaji, kakor druga žival, ki jo imamo blizu sebe. Otroci so se igrali ž njim kakor s psičkom.

Drugič sem opazoval ježa na vrtu. Imel ga je vrtnar in prvi čas še ni toliko maral zanj, kolikor mu je bil jež koristen. Na vrtu je bilo okrog vodnjaka precèj gosto grmovje; tukaj se je jež navadno držal podnevi. Polžev je bilo na vrtu dovòlj, in sicer vsake vrste, z lupinami in takih brez hiš, velikih in majhnih. Povsod so lezli in so hoteli pojesti vso solato. Celó notri med perje so se zalezli nekateri tistih malih. Hodil sem časih gledat, kaj počenja jež v grmovji pri vodnjaku. Privadil se je tudi ta skoro, da se ni bal, če je prišel kdo blizu njega. Videl sem ga, kakó se je gostil s polži; kàr z lupinami vred je pohrustal tiste, ki so imeli hiše. In kakó naglo ga je zdelal, ko se ga je lotil! Zató jih je pa tudi pregnal, da ga je bil vrtnar vesel in da mu je prinesel še drugega, ki mu je potem pomagal čistiti vrt in zelišča. Podnevi je vender le redkoma lovil. — Tudi miši prežene jež, ker jih poloví in pojé. Prav zató često nadomestí mačko. Sosebno v takih shrambah ga imajo ljudje radi, da jim loví miši, kjer ne morejo imeti mačke.

(Konec prihodnjíč.)

Otec Stanislav Škrabec.

K petdesetletnici njegovi. Spisal m. p.

Za gričem, raz kateri vlada vsi goriški ravnini grad nekdanjih grofov goriških, vzpenja se rodovita planinica, gozdna Kostanjevica. Nekdaj je bil ta gozd svojina grofa Matije della Torre, ki je iz pobožnosti velikodušno podaril cerkvi ta prijazni kraj. Kjer vidiš dandanes samostan frančiškanskih redovnikov, bila je ubožna kočica, samskim pastirjem zavetje ob hudi uri. Na steni te kočice je bila naslikana podoba nebeške Kraljice, katero je močno čislala pastirica, pobožna Kamila Čimberle iz Gorice. Iz goreč-

nosti se je odločila posvetiti vse svoje življenje neomadeževani Devici. Skoro se je raznesel glas o čudezni moči te svete podobe. Ljudstvo je začelo romati h kočici in nabirati pomočke, da bi se dozidala cerkvice, katero je dal napraviti grof Matija della Torre. Prizidal je tudi stanovanje za duhovnike. To je preprosti začetek denšnjemu frančiškanskemu samostanu, katerega so oskrbovali do cesarja Jožefa II. očetje karmelitani. (Glej Morelli: „Istoria“, II., 275. i. nasl.).

Leža samostanu je prijetna in pripravna. Ob njega vzvišenem zidovju se razbija v prah valovje življenja, ki vznemirja svet, ki tare dušo in srce. Daleč od mestnega hrupa vabi z vrha samostanski zvonec kristjane k molitvi; odmaknjen zemeljskemu življenju se dviga duh k Bogu, zataplja se duša v pobožno in vzpodbujajoče premišljevanje, ki bodri duhá, ki jači srce, ki daje vznemirjeni duši krepkost in pokoj.

Tiha celica omogoči koncentracijo človeškega duhá, pospešuje njega snovanje in delovanje v prid človeštvu. Koliko dobrega se je že porodilo iz preproste celice! Koliko učenih móž je vzgojila neznatna celica! In tudi v tem samostanu nahajaš takih móž. Dandanes živi v njem móž, veren in vesten, učen in pohleven, pravi krščanski redovnik. Kdo ga ne pozna? Ni ga izobraženega Slovenca, ki ne bi spoštujé izustil njegovega imena.

Toda vedno ni bilo takó . . .

Ali plemenitega, vzvišenega duhá ne more in ne smé motiti zbadanje, zasmehovanje kratkovidnih, nevednih dušic, ki se ponašajo s svojo „učenostjo“, kadar in kolikor mogó. Tiho in mirno je hodil in hodi svoj pot in — zmagal je!

Letos se vrača petdesetič praznik njega rojstnega dné. Te lepe prilike pač ne smemo izpustiti, da bi mu ne postavili majhnega spomenka v naši književnosti, katero povzdiguje z učenimi svojimi razpravami.

Ne pričakuj pa nikdo popolnega životopisa. Niti ne more biti namen le-teh slavnostnih vrstic, niti ni mogoča še končna sodba o moži, od katerega pričakujemo po pravici še mnogo v prospeh našega jezika. Saj je to najlepša moška dôba, v kateri stvarja človek najdovršenejše umotvore, zlasti če je čil in zdrav, učen in delaven.

Otec Stanislav Škrabec ni visoke rasti, pa je krepak in čvrst. Izza naóčnikov gleda v svet dvoje svetlih očij, ki živo pričajo o bistrosti njegovega duhá.

Če stopiš k njemu v celico, zdí se ti, da si stopil v knjižnico, kjer sedi za mizo, obteženo s knjigami in drugimi pisanji móž učenjak.

Otec Stanislav te vzprejme prijazno in uljudno, toda z veliko „rezervo“. Ali ta led se otaja, in malo je družabnikov takó prijetnih, kakor je otec Stanislav, ki zná soliti svoje besede. Seveda! Saj se je porodil v Hrvači v

ribniški dolini, katere prebivalci slujejo daleč po slovenskem svetu ne le radi „sühe robe“, ampak tudi radi šegavosti, dovtipne nagajivosti in premetenosti. Uprav med tem veselim ljudstvom se je navzel naš Prešeren ónega duhá, ki veje po njega rezkih pušicah.

V imenovani vasi se je porodil naš slavljeneec dné 7. januvarija leta 1844. Krstili so ga za Antona. V šolo je hodil v Ribnici. Gimnazijo je dovršil v Ljubljani, kjer je stopil v frančiškanski samostan dné 30. oktobra leta 1861. Izbral si je ime „Stanislav“. Iz Ljubljane je odšel na Trsat k provincijalu, pri katerem je bil leto dnij. V Gorici je bival dve leti ter se vrnil v Ljubljano, odkoder so ga poslali po dveh letih v Novo Mesto, kjer je poučeval na tamošnji gimnaziji dve leti slovenski, nemški in grški jezik. Iz Novega Mesta se je odpravil v Gradec, kjer je poslušal na vseučilišči predavanja o klasiških jezicah in prof. Kreka. Iz Gradca se je vrnil v Gorico, kjer poučuje v 6. in 7. razredu samostanske dvorazredne gimnazije slovenski, hrvaški, latinski in grški jezik. Kakó ga cenijo, dokazuje nam to, da so ga že izvolili za defnitorja, poslednjič pa za kustosa, za namestnika provincijala, ako bi bil le-tá zadržan iti k morebitni volitvi generala frančiškega reda. V mašnika je bil posvečen dné 5. marcija leta 1867.

Že na gimnaziji se je bavil otec Stanislav s slovansko filologijo. Bil je tih in miren dijak, ki se je ogibal šumnih veselic in družeb ter se resno bavil s svojimi ljubljenimi studijami.

Umeje se, da ga je močno zanimalo ribniško narečje, katero je primerjal drugim — slovanskim jezikom. Pričakovalo bi se, da je je primerjal drugim slovenskim narečjem. Ali takrat jih še ni poznal. In še danes je odmerjena v njega raziskavanjih odločilna uloga — ribniški govorici. Zlasti ga zanimlje glasoslovje, o katerem je priobčil prvi svoj spis v programu novomeške gimnazije leta 1870. Naslov spisu je: „O glasu in naglasu našega knjižnega jezika.“ O tej razpravi se je vrlo laskavo izrazil M. Valjavec v XLIII. zvezku „Rada“ jugoslovanske akademije (1878.). J. Baudouin de Courtenay pa jo imenuje „vortreffliche Abhandlung“, in žal mu je, da je ni poznal že leta 1872. (Jagić „Archiv“, 1885. 106.).

Nevedoč, kje bi priobčeval nadaljevanja tega spisa, obrne se otec Stanislav do „Maticе Slovenske“, ne bi li prinašala v „Letopisu“ njega razprav? To se je zgodilo leta 1879., tedaj ko je že pohvalil Škrabčevo delovanje akademik M. Valjavec . . . Toda „Nemo propheta in patria!“ Odklonila je njegovo ponudbo „Matica Slovenska“, ki je priobčevala jezikoslovne razprave, o katerih rajše molčimo . . . Zakaj, kdo vé?

Leta 1880. so začeli izdajati v Gorici „Cvetje z vertov sv. Frančiška. Mesečni list za verno slovensko ljudstvo, zlasti za ude tretjega reda sv. Frančiška.“

Že naslov nam pové namen in vsebino tega mesečnika. Le platnice so bile še na razpolago. Otcu Stanislavu šine misel v glavo, ki je zelo karakteristiška in je pripisovati gotovo le njega — ribniški nravi.

Kaj so platnice? Njih cena je bila dotedaj med Slovenci popolnoma neznana. Otcu Stanislavu gré zasluga, da je uvidel njih porabnost; zakaj začel je priobčevati na njih razprave, nadaljevanja svojega spisa, priobčenege v novomeškem programu.

Toda kakor počaščuje le-tá ribniška iznajdba njegovega duhá, takó nam je v tem slučaju venderle žal za njo. Koliko jih je spoznalo ceno teh platnic o pravem času? Koliko jih je, ki so jih ohranili?

Saj je celó našel prostora v slovenskem listu pamfletist, ki je posmehljivo govoril o njih — s čimer pa je najbolj osmešil samega sebe. Dobro ga je zavrnil »Zvon« (1884., 378.), pišoč: »Pisalec tistega pamfleta je najbrž mož, ki v vednostnem obziru niti vreden ni jermenov odvezati (tu res v besednem pomenu) od o. Stankovih čevljev.«

Vender otca Stanislava ni motila niti pohvala (Jagić ga imenuje »einen feinen Beobachter der slovenischen Sprache«), nikar še zasmehovanje. Priobčeval je pridno svoje razprave na platnicah, in takó je še danes, ko priobčuje »Nekoliko slovenske slovnice za poskušnjo«.

Razven tega nahajaš iz njega peresa v »Kresi« (I., 625.) razpravo o pisavi Prešérnovoga priimka in to — proti Levstiku.

V Jagićevem »Arhivu« (1892., 321. d.) je njegov spis »Ueber einige schwierige Fragen der slovenischen Laut- und Formenlehre«.

Na omenjenem mestu »Zvonovem« se izraža želja: »da bi se take stvari objavljale v znanstvenih listih (Kresu, Zvonu) ali pa v Matičinem Letopisu« . . . Zvonov ocenjevalec pač ni vedel, da je naš prvi literarni zavod pehnil od sebe otca Stanislava . . .

Nikar se nam ne šteje v zlo, da odpiramo staro, morebiti že zacepljeno rano. Toda kakor odprè zdravnik slabo zaceljeno rano, da bi jo dobro zacelil z jedino pravim zdravilom, doteknili smo se je tudi mi.

Kakó slove »recept« ? . . .

Zakaj ne bi »Matica Slovenska« povabila tolikega možá na sodelovanje?

Končno naj še izrazimo iskreno željo, da bi nam mili Bog še dolgo ohranil otca Stanislava in da bi se častiti slavljeneec skoro preselil s platnic v primernejše in priročnejše liste ali — letopise!

